

VERDEN I DANMARK 2014

Anne Galmar

*Snøhetta. Stenen som spejl – snit i fjeldvæggen ved Peter Dass Museet. Foto Åke E:son Lindman
Snøhetta. Stone as a mirror – section in the rock wall at the Peter Dass Museum. Photo Åke E:son Lindman*

Det nordiske møder global landskabsarkitektur

Under overskriften 'Nordic Encounters – Travelling Ideas of Open Space Design and Planning' blev den 10. Verden i Danmark-konference afholdt i juni på IGN i København.

Mest præcist blev konferencens ramme og 'det nordiske' adresseret af konferencens moderator Paola Viganò, som i sin introduktion betegnede det særligt nordiske som 'a state of mind'.

Dette uddybde Paola Viganò som 'en kollektiv bevidsthed', der implicerer, at vi i Norden (som landskabsarkitekter og planlæggere) ser os selv som en fortsættelse af traditionen – i modsætning til hvordan hun, som sydeuropæer, ser sig selv som værende i opposition til traditionen, og som for hende betyder en fraktur mellem fortidens tradition og nutid/fremtid.

For mig at se er dette et meget interessant spørgsmål (som i princippet kunne være over-

skriften for en hel ny konference). Spørgsmålet peger på, hvilken betydning denne kollektive bevidsthed har både for den måde, vi konkret forvalter og fornyer traditionen på (i renovering, restaurering og revitalisering), og for den måde, vi agerer i projekter, der enten starter på 'bar mark' eller radikalt ændrer på et sted.

Set i mit bakspejl er tre af konferencens forelæsninger særligt tydelige: Snøhetta/Jenny Osuldsen, Turenscape/Kongjian Yu og Ecosistema Urbano/Belinda Tato.

I 'det nordiske perspektiv' repræsenterer Snøhetta en skandinavisk funderet tilgang til at arbejde globalt, bl.a. med biblioteket i Aleksandria, mens Ecosistema Urbano skaber en sydeuropæisk intervention i Hamar nord for Oslo. Turenscape falder – med sine kinesiske projekter i Kina – helt uden for noget som helst nordisk perspektiv, men tegnestuens smukke projekter, der arbejder med æstetikken og poesien i det dyrkede landskab som svar på både forurenings- og skybrudsproblematikker, repræsenterer en tiltrængt modvægt mod de mange romantiserende 'by-natur-projekter', der p.t. ses i branchen.

De tre tegnestuer Snøhetta, Turenscape og Ecosistema Urbano bliver samtidig alle globale: Snøhetta fragter frisk både store stenblokke fra Norge til den norske ambassade i Berlin og også norske stenhuggere til Alexandria i Egypten for at undervise de lokale egyptiske stenhuggere i genoptagelsen af et gammelt lokalt håndværk. Ecosistema Urbano har tilsvarende udviklet et værktøj *what if-city*, et digitalt web-baseret brugerinddragelsesværktøj, som bruges som afsæt for brugerinddragende projekter fra Nantes til Bahamas. Og mens Turenscape ved første blik er meget regionalt funderet, i kinesisk kontekst og med inspiration fra historiske kinesiske eksempler på dyrkning af landskabet, bliver tegnestuens tilgang og inspiration ved et nærmere eftersyn for mig hurtigt til en meget vedkommende måde at se landskabet på, idet der arbejdes med bæredygtighed forankret i traditionelle dyrkningsprincipper.

Set i det perspektiv stillede 'Nordic Encounters' også spørgsmål ved, hvor meget det regionale betyder versus det globale? Måske er det slet ikke så vigtigt, hvor landskabsarkitekter 'kommer fra', som hvordan vi agerer i forhold til sted og projekt – hvilke metoder

*Snøhetta. Relief og papir – stenfacade og papyrus ved biblioteket i Alexandria. Foto Gerald Zugmann
Snøhetta. Relief and paper – stone facade and papyrus at the library in Alexandria. Photo Gerald Zugmann*

Snøhetta. Stenen, vandet og byen – Operaen i Oslo. Foto Snøhetta Snøhetta. Snøhetta. Stone, water and the city – the Opera in Oslo. Photo Snøhetta

hver især tager i brug for at lave stedsspecifikke projekter. Her var der en fin pointe i Snøhettas sammenligning af tegnestuens to kontorer i henholdsvis Oslo og New York, som ligger fuldstændig ens placeret i forhold til byrelation og til vand og havn.

Sten, afgrøder og grafik – tre tilgange til det stedsspecifikke

I alle Snøhettas projekter ser jeg en stærk op-tagethed af det skulpturelle, som mange gange

yttrer sig i en fascination af naturstenen som materiale og i behandlingen af stenmaterialet, så det opleves næsten plastisk.

I Alexandrias bibliotek behandles stenene i facadens klimaskærm som et lærred eller som et stykke papir med skrift på. I facaden på den norske ambassade i Berlin bliver stenen det konkrete 'nordiske' element, et stykke fjeld, der lander midt i byen. På operaen i Oslo bliver stenen til gulv – som en abstraktion over fjeldets og isens flade, hvor det også

kræver koncentration at finde fodfæste på flader, der har forskellig tekstur og hældning. På Petter Dass Museet skæres en stor blok af stenen bort for at skabe nyt rum, hvor kontrasten mellem fjeldet og den nye lette konstruktion skaber et helt særligt sted, der på en og samme gang er introvert og peger ud mod omgivelserne

Snøhetta har selv formuleret en fin design-tilgang: "the site is always there, the proces is always different". Netop denne dualitet mel-

'Frame and access' – sti og bæk i den oversvømmede Red Ribbon park. Foto Turenscape
 'Frame and access' – path and bench in the flooded Red Ribbon park. Photo Turenscape

lem sted og proces er for mig at se det, der gør deres projekter interessante. Snøhetta påtager sig at 'svare landskabet' frem for at mime eller reproducere det. Derfor bliver resultatet også en række stærke og meget artikulerede projekter, der har udgangspunktet i og respekten for stedet som fællestræk og derfor bliver forskellige.

Og selv om f.eks. Operaen i Oslo ikke rummer et eneste grønt strå, er det for mig at se et fantastisk eksempel på landskabsarkitektur – ikke traditionelt forstået som dyrkningskunst – men bogstaveligt som det at skabe arkitek-

tur med landskabelige kvaliteter og i dialog med det givne landskab.

I skarp modsætning hertil står Turenscape, ledet af Kongjian Yu, som tager udgangspunkt i de mest basale og globalt kendte principper for at dyrke jorden (bæredygtigt). Med terrasseringer, jordbalance og simple, 'selvforsynende' vandingssystemer håndterer han skybrudssikring af store byområder og tungt forurenede områder, der gennem 'opdyrkningen' bliver renset.

Fire formulerede designtemaer går igennem alle tegnestuens projekter (*Cut & fill/*

Irrigate & fertilize/Grow & harvest/Frame & access). De første to er relativt tekniske, og selv om de i projekterne skaber en helt særlig æstetik, er de først og fremmest til for at gøre landskabet bæredygtigt i sig selv.

Rigtigt interessante bliver projekterne derfor først, når de sidste to sættes i spil og gør projekterne relevante for mennesker. *Grow & harvest* bliver f.eks. til en meget konkret brugerinddragelse, når studerende fra en hel campus sættes til at høste rismarkerne.

Frame & access kommer i projekterne til udtryk som delikat designede broer, pas-

Øverst th. Læsesalen rykket ud midt i rismarken – Shenyang Jianshu University Campus. Foto Turenscape

Øverst tv. 'Grow and harvest' – studerende høster rismarkerne. Foto Turenscape

Top right. The reading room moved out to the middle of the rice paddy – Shenyang Jianshu University Campus. Photo Turenscape

Top left. 'Grow and harvest' – students reap the rice paddies. Photo Turenscape

En Feng Shui mester udvælger egnede steder til at bebygge. Feng Shui var på alle måder en overlevelsesstrategi og kan beskrives som en slags 'forhistorisk' landskabsarkitektur.

Ukendt kunstner, fra bogen *The Art of Survival*, af Kongjian Yu og Mary Padua, 2006

A Feng Shui master chooses suitable places to build. Feng Shui was in every way a survival strategy and can be described as a kind of 'prehistoric' landscape architecture.

Unknown artist, from the book, *The Art of Survival*, by Kongjian Yu and Mary Padua, 2006

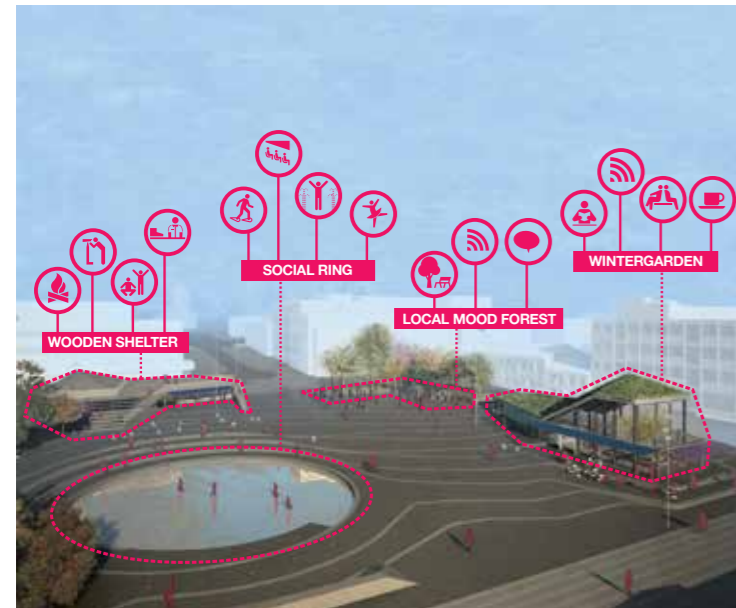
sager, platforme og opholdspladser, der ligger som tynde linjer eller sprøde punkter i det opdyrkede landskab. I alle projekterne er 'det grønne' og det dyrkede de bærende elementer, men den lille linje af præcision, som stier/bænke/platforme tilføjer projekterne er essentiel.

Indramningen gør projekterne tydelige, nutidige og bymæssige og giver dem en høj brugsmæssig værdi for mennesker, fordi f.eks. broer og passager skaber tilgængelighed til de ellers sårbare og utilgængelige biotopområder i parkerne.

DreamHamar – gratis lunsj og klar grafik. Foto Christoffer Horsford Nilsen
 DreamHamar – free lunch and distinct graphics. Photo Christoffer Horsford Nilsen

Skitseforslag til torvet i Hamar, der samler op på processen 'Dreamhamar'.
 Diagram: Urban design features. Ecosistema Urbano
 Sketch proposal for the square in Hamar, which sums up the process 'Dreamhamar'.
 Diagram: Urban design features. Ecosistema Urbano

Midlertidigt gulv og langbord på byens torv, DreamHamar. Foto Christoffer Horsford Nilsen
 Temporary floor and long table on the city square, DreamHamar. Photo Christoffer Horsford Nilsen

Feet-on-brugerinddragelse, DreamHamar. Foto Christoffer Horsford Nilsen
 Feet-on-user participation, DreamHamar. Photo Christoffer Horsford Nilsen

Ecosistema Urbano gennemgik en række interessante projekter, men i mit (nordiske?) perspektiv er projektet 'dreamHamar' mest interessant. Dels fordi det spænder hele vejen fra brugerinddragelse over idéudvikling og midlertidige installationer til skitsen for permanent ændring af torvet i byen Hamar, dels fordi det er en fint eksempel på, at udefrakommende kræfter kan skabe lokal forandring og nye måder at se på. Måske netop et eksempel på at koble Paola Viganòs 'sydeuropæske' opposition til traditionen med den nordiske 'state of mind'?

Brugerinddragelsen i 'dreamHamar' og dokumentationen af den er massiv, og det er overvældende at se, at denne del af et projekt kan være så højt prioriteret. Hele processen er præget af både en meget tydelig og gennemført grafisk identitet og en imponerende brug af elektroniske medier.

'dreamHamar' er også en videreudvikling af det førnævnte koncept for *what if- cities*,

hvor borgerne via en digital platform bliver indbudt til at komme med deres drømme og besyv – fra kommentarer, deling af inspirerende billeder og ideer til et interaktivt kort, man kan fylde info og statements på, men her udviklet så inddragelsen af de lokale norske beboere suppleres gennem virtuelle konferencer med inputs fra planlæggere og arkitekter over hele verden.

Det er tydeligt, at dette enorme procesarbejde har skabt involvering og ejerskab. Undervejs i processen har en række midlertidige installationer i byrummet også sat spørgsmålstegn ved pladsens karakter og dens fremtidige indretning og har kickstartet en ny brug af byens torv.

Skitsen for det endelige design formår i planen også fint at samle de mange (som man som 'brugerinddragende' arkitekt selv kender vældig godt) modsatrettede ønsker i et relativt enkelt designgreb, som samtidig skaber nye og mere nuancerede rumligheder på

byens torv – hvis skala opleves som helt ude af trit med selve byen. Landskab og kontekst bliver suppleret af det sociale landskab, som skaber udgangspunkt for et nyt program for torvet, mens nogle af de mere traditionelle 'landskabelementer' som skoven og vinterhaven nærmere bliver på trods end på grund af de lokale forhold.

Alt i alt en dag med mange gode inputs, som til sammen berigede hinanden. Måske kunne en mere defineret ramme end 'travelling ideas' have bundet de enkelte oplæg endnu mere sammen og skabt mere indbyrdes dialog. Omvendt udgjorde den samlede buket netop fine eksempler på rejsende projekter i en global kontekst.

Anne Galmar, landskabsarkitekt MAA, MDL, indehaver VEGA Landskab